

Ember Judit

A SNAGOVI GYEREKEK

Részletek a dialóglistából
(1987. december 26.)

Dr. Donáth Ferenc: Odakinn születtem Bukarestben december tizenkilencedikén. Nekem Romániáról kevés emlékem van, azaz semmi emlékem nincsen. Azokról nem tudok beszámolni. Hogy mi az az élmény, amikor az ember – mit tudom én – a katonaságnál kitölt egy brossurát, és beírja, hogy: született 1956. december 19-én, Bukarestben, és... esetleg megkérdezik, hogy hogyan, és miért született éppen ott, és akkor? És akkor az ember fejében felötlik az a gondolat, hogy most kezdjem, de hol kezdjem?... Talán ott kezdeném a Jugoszláv Követségnél. Azért a Jugoszláv Követségnél, mert arról vagy nem tudnak azok, akik kortársaim, akikkel szóba elegyedek, akik ... túl a hivatalnoki érdeklődésen érdeklődnek azután, hogy miért Bukarestben születtem december tizenkilencedikén. És azért is, mert hát azért az ember tanulmányai során újra meg újra találkozik avval, hogy ettől kezdve, vagy semmit nem írnak a történelem könyvek, vagy pedig hazudnak, és mást írnak, mint amit az ember otthon hall, vagy éppen ebben a körben(...)

...Kocsival mentünk, megálltunk a határon – ez most volt ősszel – egy ismerőssel, akit nagyon ismertek a román határőrök, félreállították a kocsit (...), és elkezdtek hozzám románul beszélni,... s mondtam, hogy egy árva szó nem tudok románul, és tényleg fel voltak háborodva, hogy hogy merem megjátszani magam, amikor én Bukarestben születtem. Hiszen ez van beírva.

Dr. Szilágyi Júlia: Én (apám) halálát csak ...akkor realizáltam '62-ben, amikor már a Göncz Árpád is hazajött a börtönből....Igen. És (...) nekem azt mondta, hogy hát, Julikám –, szóval (...) én azt hámoztam ki belőle – (...) most már nincsen bent senki a börtönben (...) az 56-osok közül. (...) Minálunk, elég hosszú ideig a Józsefkörúton is, és a Bécsi úton is voltak ilyen vendégségek is, ahol összejöttek a Júlia néni is, meg a Hardyék is, meg sokan. És állandóan ment a beszélgetés... ezekről a dolgokról, és én éveken keresztül tudtam a felnőttek ezen beszélgetéseit úgy hallgatni, hogy én abból nem hallottam ki, hogy az apu halott... egyszerűen ezt én valahogy meg tudtam csinálni,... ennek van a pszichológiában egy neve, hogy ezt hogy kell csinálni..., hogy az ember bizonyos dolgokat nem hall meg. Amit nem akar, azt nem hall meg.

Hankiss Ágnes: Én ötven márciusában születtem, apámat májusban elvitték. Hazajött három és fél év után, abból majdnem három évig magánzárkában tartották (...) Semmiféle információt anyám apámról nem kapott, egyáltalán nem lehetett tudni, hogy él, hal, valaha viszontlátja-e (...) Nekem hol azt mondta, hogy apád elutazott, hol azt, hogy lehet, hogy meghalt. Az idő nagy részét ebben a korai, első három-négy évben két irtó bájos, öreg hölgnél töltöttem Kőbányán, illetve ingáztam. Mert ők hol elvittek magukkal, hol visszahoztak, (...) nagyon vallásos, katolikus, a szó legigazabb értelmében istenhívő emberek voltak, borzasztó távol álltak ettől a rendszertől, de olyan távol, hogy az áldozatoktól majdnem olyan távol, mint a gyilkosoktól. (...) Finom kis vaníliáskifliket sütittek, meg minden jóban részem volt ott, meg vitrin törpékkel, és... És mindig megkérdeztem, hogy hát nekem nincs apukám? Mert ez az óvodában kincs volt. És akkor Annus néni mindig azt felelte, hogy „katonatiszt a Szovjetunióban” (...) Úgy gondolta, hogy abból nem lehet baj... Na most, ehhez képest az anyámtól töredékesen hoztam megérkező (...) értesülések ugyanerről, hát ez elég nehezen volt összehozható, és arra például nagyon élesen emlékszem, amikor egy napon hazamentünk Annus nénivel Kőbányáról (...) és anyám kinyitotta az ajtót, és odasúgta Annus néninek, hogy: „Itthon van a Péter”, majd beléptünk, én Annus néni mögött, és egy borzasztóan sovány és elgyötört arcú férfi guggolt az előszobában és kitérte felém a karját, és én abszolút nem tudtam, hogy most mi a teendő, és Annus néni a fülembé súgta, hogy: „Ő az apukád”. És én teljesen megkövültén álltam, mert hát egyszerűen borzasztó furcsa dolog, amikor az embernek először azt mondják, három és fél éves korában, hogy ő az apukád. Sose látta...

Dr. Donáth Ferenc: (...) Ezeknek az embereknek a viselkedésében nem az objektivitást kell hajszolnunk. A legfontosabb az, hogy bele kell tudni élni magunkat az ő helyükbe, az ő szerepükbe. Én azt hiszem, hogy nekem, mint fiának, több lehetőségem van, ha megismerem azokat a történelmi körülményeket, amik között döntött az apám, hogy meg tudjam érteni, azt, ahogy döntött. Énszerintem ez egy döntőbb momentum, mint állandóan

objektivitást emlegetni, ami persze egy nagyon fontos kritérium, de e nélkül nem megy. És én azt hiszem, hogy ne kábítsuk magunkat avval, hogy itt egyedül a Kádár az, aki miatt nem derül fény arra, hogy mi történt tulajdonképp (...)

Hankiss Ágnes: (...) De ugye mindannyian azt szeretnénk, hogyha minél hamarabb eljönne az az idő, amikor először is, tisztességgel el lehetne temetni ezeket az embereket. Másodsor, hogy tisztességgel és őszintén lehetne beszélni ezekről a dolgokról. De megmondom őszintén, bár tán nem kéne ezt kimondani, hogy ugyanakkor benem egy félelem is van, mert átéltem nemegyszer, társasági, különböző szinteken, ha erről... nem tudom, ti hogy vagytok..., én beszéltem erről, én nagyon sok helyen elmeséltem Romániát. Miért ne meséltem volna el? Hát az ilyenért az embernek... nem volt mitől félnie. Na most én elmondtam, és nemegyszer átéltem azt, (...) most nagyon durván fogom lefordítani azt, amit a szemekben láttam, hogy hát: ez is kommunista, az is kommunista. Az az őrijítő ebben az egészben, itt vagyunk egy ilyen köztes állapotban, ahol egyrészt még mindig nem beszélhetünk a dologról, másrészt attól van állandóan az embernek ez a részben lekésettség érzete, részben ez a borzasztó ellentmondásos belső bizonytalanság érzete, hogy azért is kéne erről most már előbb utóbb, tényleg elébe menve és fölválalva a dolgokat beszélni, mielőtt (...) egyszer csak ugye a két szék közt a pad alatt (...) találnánk magunkat, ahol már azért nem beszélhetünk majd a saját szüléinkről, a saját meggyőződésünknek, és a ... mondjam így?... igazságnak? objektivitásnak megfelelően, mert már az ellenkező oldalról fogjuk átélni ugyanazt a nyomást, amit most a hivatalos politika felől. (...) Legalább mi magunk ne menjünk bele – hogy mondjam – abba a csöbe, ahol az ember voltaképpen nem érdekelt a teljes igazságnak... ezt a szót kicsit idézőjelbe teszem, mert ugye az ember mindig csak abban használhatja – tehát valami módon az igazság kibontásában mondjuk a Nagy Imre csoporttal kapcsolatban. Tudniillik tényleg az a probléma, hogy itt több érdek is találkozik, a hazugságban. Ugye az egyik az nyilvánvaló, azt nem is kell mondanom, mert nyilván a Kádáréknak azért nem érdekük, hogy a Nagy Imre csoportról mondjuk valami olyanfajta – most képtelenség, amit mondok – feltáró és leíró monográfia készüljön, mert ugye akkor ebből többek között kiderülne az, hogy ezek az emberek végül is, még október 23-án is, kommunistaként léptek föl. Mindannyian tudjuk, hogy így volt. Na most ez nyilvánvalóan nem érdekük, tudniillik akkor rögtön tarthatatlanná válik az ellenforradalom kategóriának az összekapcsolása velük, és tarthatatlanná válnak ... az ítéletek is. De ugyanakkor... és ez a kínos pont, mi magunk sem vagyunk igazán érdekeltek, mert akkor viszont szembe kéne

néznünk végső soron ennek az egész kommunista mozgalomnak (...) a történelmi felelősségével.

Dr. Szilágyi Júlia: (...) De én nem szeretnék politizálni. És a hatalmat meg utálok, mert személyiségrombolónak tartom, mint az alkoholt: öl, butít és nyomorba dönt.

Dr. Donáth Ferenc: Élünk egy apolitikus társadalomban, amelyik társadalom elfogadja, hogy egy bizonyos kör birtokolja a hatalmat ebben az országban, és amennyiben a létfeltételeinket megteremti, bizonyos kantárszárra enged minket, akkor mi elfogadjuk és tudomásul vesszük, hogy az a bizonyos kör önmagán belül örökíti és birtokolja a hatalmat. Na most itt van az ütközőpontja, ha valamit mi történelemnek degradálunk, amivel végül is... valamiféle személyes kontaktusba kerültünk, hogy az atyáink jó része a hatalomban részt vett, ennek a hatalomnak az alkotójaként vett részt, és ráadásul mi hiszünk benne, hogy ezek tisztességes emberek voltak, akik ilyen vagy olyan módon, ilyen vagy olyan döntések útján a hatalmat formálták, és közben formálódtak a hatalomtól (...)

28. Magyar Filmszemle – Corvin Filmpalota Korda terem –
1997. február 8.

No 5 — Première année 15 Octobre 1925

LA RÉVOLUTION SURREALISTE

LE PASSE

SOMMAIRE	
<p>Une lettre : E. Gengenbach.</p> <p>TEXTES SURREALISTES : Pierre Brasseur, Raymond Queneau, Paul Eluard, Déodat Seunbeam, Monay de Bouilly.</p> <p>POÈMES Giorgio de Chirico, Michel Leiris, Paul Eluard, Robert Desnos, Marco Rostitch, Pierre Brassieur.</p> <p>RÈVES : Michel Leiris, Max Morice. Décadence de la Vie : Jacques Baron. Le Vampire : F. N. Lettre aux voyantes : André Breton.</p>	<p>Nouvelle lettre sur moi-même : Antonin Artaud. Ces animaux de la famille : Benjamin Peret.</p> <p>CHRONIQUES : Au bout du quel les arts décoratifs : Louis Aragon. Le Paradis perdu : Robert Desnos. Léon Trotsky : Lénine : André Breton. Pierre de Massot : Saint-Just : Paul Eluard. Revue de la Presse : P. Eluard et B. Peret. Correspondance, etc.</p> <p>ILLUSTRATIONS : Giorgio de Chirico, Max Ernst, André Masson, Joan Miró, Picasso, etc.</p>

ADMINISTRATION : 42, Rue Fontaine, PARIS (IXe)

ABONNEMENT 105 14 Numéros : France : 45 francs Etranger : 55 francs	Depositaire général : Librairie GALLIMARD 15, Boulevard Raspail, 15 PARIS (VII ^e)	LE NUMÉRO France : 4 francs Etranger : 5 francs
---	---	--

